

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВОГО СЕМІНАРУ З МІЖНАРОДНОЮ
УЧАСТЮ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
імені ІВАНА КОЖЕДУБА**

12 грудня 2024 року

Харків 2024

Науковий семінар Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Інформаційне протиборство в умовах російсько-української війни»: статті та тези доповідей, 12 грудня 2024 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2024. – 126 с.

Наведені статті та тези доповідей за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, виконаних науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, аспірантами (ад'юнктами) та іншими фахівцями органів військового управління, закладів освіти, установ і підприємств України.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол № 14 від 27 грудня 2024 року .

Харківський національний університет Повітряних Сил
ім. І. Кожедуба, 2024

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ НАУКОВОГО СЕМІНАРУ

Голова організаційного комітету – заступник начальника Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба з психологічної підтримки персоналу – начальник відділу полковник ЛУК'ЯНЕНКО В.В.

Заступник голови організаційного комітету – начальник кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, кандидат філософських наук, доцент полковник КРОТЮК В.А.

Члени організаційного комітету:

професор кафедри філософії Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор філософських наук, професор КАЛИНОВСЬКИЙ Ю.Ю.;

доцент кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, кандидат філологічних наук, доцент ЧЕРНИШОВА Т.О.

Відповідальний секретар організаційного комітету – доцент кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, кандидат психологічних наук АРТЮХОВА В.В.

ЗМІСТ

Організаційний комітет	2
Вступне слово начальника Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба бригадного генерала Андрія БЕРЕЖНОГО.....	6
Вітальне слово начальника управління психологічної підтримки персоналу Командування Повітряних Сил Збройних Сил України полковника Андрія МОГІЛАТЕНКА.....	8
Могілатенко А.С., Лук'яненко В.В. ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ВІЙСЬКОВСЛУЖБОВЦІВ В ХОДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	10
Дзьобань О.П. ВІЙСЬКОВА ОСВІТА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	12
Кротюк В.А., Калиновський Ю.Ю., Чалапко В.В. ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ПРОТИДІЇ СУЧАСНИМ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАГРОЗАМ.....	15
Поліщук І.О. УКРАЇНА — ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ВЗАЄМОДІЯ ЗА УМОВ ВІЙНИ.....	18
Баловсяк Н.В. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	21
Kerdyvar V. STRATEGIES FOR DEVELOPING PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND CRITICAL THINKING IN EMPLOYEES OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE AND CITIZENS FACING INFORMATION PRESSURE.....	30
Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ КОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ.....	32
Кислий В.Д., Приходько Д.П. ВТОМА СУСПІЛЬСТВА.....	34
Савчук О.А., Пасічник В.І. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	36
Гончарова О.С. ВИКОРИСТАННЯ РОСІЙСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ ГЕНДЕРНИХ НАРАТИВІВ ДЛЯ МАНІПУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОЮ СВІДОМІСТЮ В РОКИ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014-2024 pp.).....	39
Сідченко С.О., Ревін О.В., Залкін С.В., Хударковський К.І. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОПАГАНДИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ КАМПАНІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	48
Скрябін О.Л., Євсєєв І.Г. ПРОТИДІЯ ГІБРИДНІЙ АГРЕСІЇ РФ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (2014–2021).....	49
Zorkin R.Y., Knysch O.E. RECRUITMENT AS A DRIVING FORCE FOR THE FORMATION OF A PROFESSIONAL ARMY.....	52
Будур І.М., Бойко С.А., Михайловський Р.А. ПРИХОВАНІ ЗАГРОЗИ: ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ....	56

in *Applied Science & Engineering Technology*. 2023. Vol. 11, no.

VII. URL: <https://www.ijraset.com/best-journal/healthcare-a-growing-role-for-large-language-models-and-generative-ai> (date of access: 04.12.2024).

STRATEGIES FOR DEVELOPING PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND CRITICAL THINKING IN EMPLOYEES OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE AND CITIZENS FACING INFORMATION PRESSURE

V. Kerdyvar, Ph.D., senior researcher at the research and educational laboratory of extreme and crisis psychology, research center National University of Civil Protection of Ukraine

In modern Ukraine, the development of psychological resilience and critical thinking under conditions of information pressure is of paramount importance due to the increasing complexity of the information environment and socio-political challenges. Employees of the State Emergency Service (SES) and the civilian population face the consequences of disinformation and manipulation, which can impact their ability to make well-founded decisions in crisis situations. The growing number of information attacks and fake news necessitates enhanced competence in processing information and fostering resilience, which are critical skills for countering manipulative influences, maintaining mental health, and ensuring safety.

The relevance of this issue is underscored by the persistent information pressure that can destabilize societal dynamics and erode trust in institutions. In such a context, strategies for developing critical thinking are essential to improving the population's ability to analyze and evaluate informational content. This not only enhances the effectiveness of responses to potential crises but also strengthens democratic processes, contributing to the formation of a conscious and responsible society. Therefore, researching and implementing methodologies for developing these skills is a vital task for scholars, educators, and practitioners working on ensuring information security.

The development of psychological resilience and critical thinking among SES employees and citizens facing information pressure is not only relevant but also a strategically important task for modern society. The challenging information environment, characterized by an abundance of disinformation, fake news, and manipulative influences, poses significant challenges for individuals and society as a whole.

SES employees, who serve in close proximity to conflict zones and are first responders in emergencies, require a heightened level of resilience and analytical skills to make quick and informed decisions in crisis conditions. Simultaneously,

---

citizens, as end consumers of information, also need training in critical evaluation of information flows to mitigate the impact of manipulation and maintain trust in official sources of information.

The first aspect of the importance of this topic is the preservation of mental health under constant information pressure. Information pressure not only destabilizes emotional states but also causes feelings of anxiety, panic, and helplessness, especially in crisis situations. Developing psychological resilience reduces the negative impact of these factors, helping individuals adapt to conditions of uncertainty.

The second aspect is enhancing the ability for critical thinking, which is a key tool in combating disinformation. Skills such as fact-checking, evaluating the credibility of sources, and identifying manipulative techniques enable individuals to remain rational and act thoughtfully even under active information pressure.

The third aspect is the impact on social stability and strengthening trust in institutions. People equipped with critical thinking and emotional resilience are less susceptible to mass manipulations, significantly reducing the risk of societal destabilization during crises. In an era where information is used as a tool of influence and even a weapon, fostering an informed society is essential for preserving democratic processes.

The proposed strategies for development, including educational programs on media literacy, psychological support, awareness campaigns, integration of information verification technologies, and an interdisciplinary approach, are key instruments for achieving this goal. Combining individual efforts with community initiatives will ensure that a broad segment of the population is reached, making the skill development process as effective as possible.

Implementing systemic measures to develop critical thinking and psychological resilience will result in the following positive outcomes:

1. *Improved individual adaptability and self-regulation:* People will become more resilient to stress and better equipped to handle emotional challenges.

2. *Enhanced professional competence of SES employees:* This will improve the quality of emergency response and reduce risks associated with poor decision-making.

3. *Reduced societal vulnerability to information attacks:* Critical thinking will act as a barrier to disinformation, protecting society from manipulation and destabilization.

4. *Establishment of a long-term information security strategy:* This will address current issues and prevent future crises.

In conclusion, building an information-resilient society is a critical condition for ensuring national security, maintaining social stability, and increasing trust in state institutions. This task requires a consolidated effort from researchers, educators, IT specialists, and government structures, as only a comprehensive approach will ensure maximum

effectiveness in addressing this issue.

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ КОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ

І.О. Лисичкіна, кандидат філологічних наук, доцент

О.О. Лисичкіна, кандидат філологічних наук, доцент

Національна академія Національної гвардії України

У сучасному інформаційному просторі когнітивні війни набувають особливого значення як інструмент впливу на суспільну свідомість та поведінку. Гендерний аспект цього явища потребує ґрунтовного наукового осмислення, оскільки маніпулятивні технології часто використовують гендерні стереотипи та упередження для досягнення деструктивних цілей. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів протидії гендерно орієнтованим маніпуляціям у контексті сучасних інформаційних викликів.

Мета дослідження полягає в окресленні гендерних аспектів сучасної когнітивної війни та виявленні особливостей використання гендерних наративів в інформаційному протистоянні, зокрема в соціальних мережах.

Сучасна когнітивна війна активно експлуатує гендерну проблематику через її глибоку вкоріненість у суспільній свідомості та значний емоційний потенціал. Встановлено, що маніпулятивні технології використовують традиційні гендерні стереотипи для формування упереджень та посилення соціальної напруги. Зокрема, виявлено тенденцію до штучного загострення протистояння між феміністичним та патріархальним дискурсами з метою поляризації суспільства.

В умовах когнітивної війни гендерні наративи використовуються для підризу довіри до державних інституцій через звинувачення у дискримінації, дискредитації суспільних лідерів та активістів шляхом гендерно забарвленої критики, формування негативного іміджу через маніпуляції темою гендерної рівності.

Соціальні мережі відіграють особливу роль у поширенні гендерно орієнтованих маніпуляцій, оскільки алгоритми соціальних платформ сприяють швидкому розповсюдженню провокативного контенту, який експлуатує гендерну тематику, а таргетування різних гендерних груп через персоналізовану рекламу та контент підсилює існуючі упередження. Гендерна тематика, яка природно викликає сильний емоційний відгук, стає ідеальним об'єктом для алгоритмічного просування. Системи рекомендацій автоматично виявляють та поширюють публікації, які провокують гострі

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ІНФОРАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

Відповідальний за випуск *В.А. Кротюк*
Комп'ютерний дизайн обкладинки *Д. Клочко*

Техн. редактор *М.В. Дудко*

Коректор *Н.К. Гур'єва*

Формат 60 × 84/16

Ум.-друк. арк. – 10,00

Підписано до друку 19.12.2024

Ціна договірна Тираж 100 пр. Зам. 1557

Видавництво Харківського національного університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2535 від 22.06.2006 р.

Адреса видавництва: 61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79